

DWARS

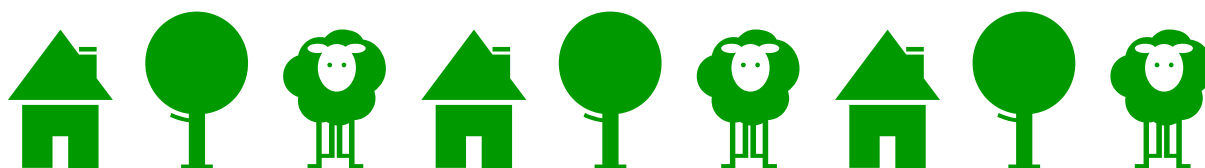

5

VISIESTUK FAMILIERECHT

**COMMISSIE RECHTSTAAT EN JUSTITIE
DWARS-NAJAARSCONGRES, OKTOBER 2016**

10

Inleiding

15 Nederland heeft in 2001 als eerste land ter wereld het homohuwelijk gelegaliseerd;
een voorbeeld dat veel landen inmiddels hebben gevolgd. Hiermee zette Nederland
een belangrijke eerste stap naar een modern familierecht dat recht aan doet aan de
verschillende manieren van samenleven in de huidige samenleving. Er blijft echter
veel te verbeteren, en nieuwe ontwikkelingen vragen om nieuwe regelingen. In dit
20 visiestuk worden maatregelen gepresenteerd ter modernisering van het
familierecht.

Vriendschap

Vrienden spelen een heel belangrijke rol in de hedendaagse maatschappij, en
25 vriendschapsbanden zijn in veel gevallen net zo waardevol of zelfs waardevoller dan
familiebanden. Dit wordt echter nog niet erkend in het recht. Mensen zijn
afhankelijk van de welwillendheid van hun werkgever wanneer ze een vrije dag
nodig hebben voor een huwelijk of begrafenis van hun beste vriend(in), en de
erfbelasting voor vrienden is veel hoger dan voor familie, net als de belasting op
30 giften. Ook kan je worden verplicht om te getuigen tegen je beste vriend of
vriendin, en kan je je niet beroepen op het verschoningsrecht.¹

Daarom pleit DWARS ervoor om liefde voor vrienden te erkennen door een
nieuwe verbintenisvorm te creëren, waarin vriendschappen vastgelegd kunnen
worden. Dit gebeurt door middel van een standaard contract, waarvan afgeweken
35 kan worden door dit notarieel te regelen. Met het standaard vriendschapscontract
krijgen de vrienden dezelfde status en rechten als tweedegraads bloedverwanten,
namelijk broers en zussen.

Om misbruik te voorkomen zijn er een aantal beperkingen die hierbij van
belang zijn. Om een vriendschap vast te leggen moeten beide partijen de
40 vriendschap erkennen. Zij dienen bovendien allebei meerderjarig te zijn, en de
vriendschap moet om de vijf jaar hernieuwd worden. Wanneer iemand onder
curatele staat, is de toestemming van de curator of van de kantonrechter vereist.
Daarnaast kan een persoon met maximaal drie personen de vriendschap laten
registreren.

45

Huwelijk en partnerschap

¹ Het verschoningsrecht is het recht van een getuige om geen antwoord te geven op vragen van een rechter, waar familieleden van de bij het proces betrokken partijen zich op kunnen beroepen.

In Nederland bestaat de mogelijkheid om gratis te trouwen en om gratis een partnerschap te laten registreren, wat ervoor zorgt dat de belastingvoordelen van het huwelijk niet beperkt blijven tot zij die daar geld voor hebben. Voorheen was
50 het de standaard bij ieder huwelijk om te trouwen in (volledige) gemeenschap van goederen, wat een ouderwets idee is. Inmiddels is de standaard aangepast naar een beperkte gemeenschap van goederen. Hierbij blijven schulden, vermogens, erfenissen, en giften die zijn opgedaan voor de voltrekking van het huwelijk individueel eigendom, maar zijn schulden en vermogens die erna ontstaan van
55 beide partners. Dit is een stap in de goede richting. Het is echter nog steeds het geval dat veel stellen hier geen bewuste keuze in maken, hoewel het belangrijk is om ook over dit soort praktische en minder romantische zaken na te denken voordat het huwelijk plaatsvindt.

Wij stellen voor dat er bij het huwelijk altijd, zonder tussenkomst van een
60 notaris, de keuze is tussen drie standaardopties: volledige gemeenschap van goederen, beperkte gemeenschap van goederen, en geen gemeenschap van goederen. Deze standaard mogelijkheden dienen altijd, zonder extra kosten, beschikbaar te zijn. Op deze manier maakt ieder stel een keuze, en hoeven romantiek en geldzorgen elkaar niet in de weg te staan. Bovendien is het belangrijk
65 dat deze standaardopties ook kosteloos beschikbaar worden gesteld voor het samenlevingscontract bij iedere gemeente, waardoor dit zonder tussenkomst van een notaris geregeld kan worden.

Bij het trouwen kunnen beide partners ervoor kiezen hun eigen naam te behouden, de achternaam van de ander over te nemen, of met een
70 verbindingsstreepje toe te voegen aan hun eigen achternaam. Het gebruiken van de achternaam van de ander kan alleen wanneer die partner daar toestemming voor geeft. Kinderen kunnen ook de achternaam van beide partners worden gegeven. Wanneer de ouders getrouwd zijn of een geregistreerd partnerschap hebben en een heterostel zijn, krijgt het kind echter nog automatisch de naam van
75 de vader. DWARS pleit ervoor om dit anders te regelen, namelijk ouders altijd te laten kiezen welke van hun achternamen het kind krijgt. Dit is een gelijkere situatie tussen mannen en vrouwen, en schakelt heterostellen bovendien gelijk aan ouders van hetzelfde geslacht.

80 **Grenzeloos verliefd**

Liefde overschrijdt grenzen. Wanneer je een relatie hebt of getrouwd bent met iemand die niet in Nederland woont, en wie niet de Nederlandse identiteit heeft, zijn er een aantal eisen waaraan voldaan moet worden. Zo dient de Nederlandse partner tenminste het wettelijke minimumloon te verdienen, en dit inkomen moet
85 tenminste nog een jaar beschikbaar zijn. De buitenlandse partner dient maximaal een jaar tevoren het basisinkomen inburgering buitenland te hebben gehaald. Dit

betekent dat de buitenlandse partner verplicht is in te burgeren in Nederland vanuit het land van herkomst. Het examen vindt plaats op een Nederlandse ambassade of consulaat. Indien dit niet mogelijk is in het land van herkomst, omdat er daar geen
90 ambassade of consulaat van Nederland is, moet dit worden afgelegd in een buurland. Dit kan erg moeilijke situaties opleveren wanneer iemand ver moet reizen hiervoor en over beperkte middelen beschikt.

Wij willen deze twee eisen afschaffen. Ook wanneer je inkomsten door omstandigheden onder het wettelijk minimum liggen, bijvoorbeeld als je in de
95 bijstand zit omdat je vanuit je studie werkloos bent, moet je je partner naar Nederland kunnen halen. Die partner moet wel inburgeren, maar hoeft dit niet al te doen vóórdát diegene naar Nederland komt, al blijft de mogelijkheid bestaan. Het samenzijn met je partner moet niet afhankelijk zijn van jouw geluk op de arbeidsmarkt, of de aanwezigheid van een Nederlandse ambassade of consulaat in
100 het land van herkomst van de buitenlandse partner.

Polyamorie

In Nederland worden huwelijken en partnerschappen gesloten tussen twee mensen. Er zijn echter mensen die polyamoreus zijn, wat betekent dat zij liefdesrelaties
105 hebben met meer dan één persoon tegelijk met het medeweten en de toestemming van de betrokkenen. Deze relaties kunnen niet wettelijk worden vastgelegd, al kunnen samenlevingscontracten wel met meerdere personen worden aangegaan. Afwegingen hierbij zijn niet alleen de vergrote risico's van misbruik wanneer je met meerdere personen zou kunnen trouwen en de complicaties die dit op zou kunnen
110 leveren voor het ouderschap, maar ook de vraag hoe groot het probleem is dat zou worden opgelost door het mogelijk te maken met meerdere mensen te trouwen. Er schijnt weinig gebruik gemaakt te worden van de mogelijkheid om een samenlevingscontract af te sluiten met drie personen. Daar staat tegenover dat het in het kader van vrijheid en vrijzinnigheid vreemd is dat het niet mogelijk is om
115 relaties, die er anders uitzien dan de conventionele monogamie, vast te leggen. Desondanks maakt DWARS de afweging dat er op dit moment niet voldoende aanleiding is om af te wijken van de huidige situatie, en blijft het zo dat slechts twee personen samen het huwelijk in kunnen treden.

Gezinnen

120
Gezinnen bestaan in steeds meer verschillende samenstellingen. Een paar voorbeelden zijn gezinnen waarvan de ouders gescheiden zijn en één of beide ouders een nieuwe partner hebben, een homoseksueel stel dat een kind heeft met een alleenstaande vrouw of een lesbisch stel, en koppels die een kind hebben

125 gekregen met behulp van een zaaddonor. In de huidige situatie kunnen slechts
twee personen juridisch ouder zijn van een kind, en kunnen er ook maximaal twee
mensen over gezag over het kind beschikken.² De juridische ouders hebben niet
noodzakelijkerwijs altijd ook het gezag. Bij een gescheiden stel kan één van de
ouders met een nieuwe partner bijvoorbeeld gezag uitoefenen, terwijl de ex-partner
130 juridisch ouder blijft. Ondanks dat er tegenwoordig vaker meer personen in een
ouderlijke rol betrokken zijn bij een kind, willen wij het juridisch ouderschap en het
gezag niet verder uitbreiden dan de huidige twee ouders. Hoewel de
gezinssamenstellingen kunnen variëren, dienen de rechten en plichten van het
juridisch ouderschap en het gezag duidelijk te zijn om het belang van het kind zo
135 goed mogelijk te waarborgen. Hoe meer partijen hierin betrokken raken, hoe
gecompliceerder dit wordt.

Om toch ruimte te bieden aan de partijen die betrokken zijn bij een
kind pleiten wij voor een bindend ouderschapscontract, dat ruimte gaat bieden voor
de rol van meerdere ouders. Hierin kunnen de rechten en plichten van de
140 verschillende partijen worden vastgelegd. Dit zodat alle vaders, moeders en
anderen een gelijkwaardige band met het kind kunnen hebben, zowel emotioneel
als juridisch.

Voorbeeldsituatie

145 *Een homoseksueel stel en een lesbisch stel krijgen samen een kind. Enkel de
moeder wordt juridisch ouder. Wanneer het kind 10 is, gaat het lesbische stel uit
elkaar. Waar zij eerst gezamenlijk gezag uitoefenden, heeft de partner van de
moeder nu geen wettelijke rol meer met betrekking tot het kind. Door afspraken
150 vast te leggen in een ouderschapscontract met betrekking tot de rechten en
plichten van de betrokken partijen, kan de dan ex-partner van de moeder
bijvoorbeeld het recht op contact met het kind behouden.*

In de huidige Nederlandse wetgeving wordt de moeder gedefinieerd als degene uit
wie het kind wordt geboren. Tegenwoordig is dit echter niet altijd meer de
155 biologische moeder, omdat een draagmoeder het kind kan dragen van de eicel van
een andere vrouw. Desondanks moet de draagmoeder na de geboorte een
afstandsverklaring ondertekenen, en moeten de biologische ouders door de
adoptieprocedure.³ Hierdoor zijn de biologische ouders pas na een jaar de juridische
ouders van het kind. Bovendien kan de draagmoeder zich bedenken, en besluiten

2 Juridische ouders zijn wettelijk familie van het kind. Juridische ouder en kind worden elkaars erfgenaam, het kind
kan de naam van de juridische ouders krijgen, er zijn plichten m.b.t. de kosten van opvoeding en verzorging, en er
5 is het recht op contact tussen ouder en kind. Het gezag refereert naar beslissingen die ten aanzien van een kind
worden genomen, denk bijvoorbeeld aan woonplaats en schoolkeuze. Het gezag over een kind gaat gepaard met
de verplichting tot het verzorgen en opvoeden.

3 Wanneer de vader het kind prenataal erkent, verkrijgt hij wel bij de geboorte het juridisch ouderschap. De
moeder moet echter nog steeds de adoptieprocedure doorlopen.

160 dat zij zelf het ouderschap wil behouden, ongeacht eerdere afspraken. Dit is een moeilijke afweging van belangen.

DWARS pleit ervoor dat de standaard wordt dat de biologische ouders het juridisch ouderschap en het gezag verkrijgen, en dat afspraken om rekening te houden met de verschillende betrokkenen worden vastgelegd en erkend in het
165 bovengenoemde bindende ouderschapscontract. Als een van de ouders twijfelt over wie de genetische ouders van kinderen zijn, kunnen zij een DNA-onderzoek laten doen. Als aan het licht komt dat een ander de genetische ouder is, kunnen de ouders bepalen of er een verandering van ouderschap komt. Wanneer zij er niet naar tevredenheid van alle partijen uitkomen, kunnen zij naar de rechter stappen.
170 De genetische ouder gaat in principe voor, maar de rechter zal altijd het belang van het kind voorop stellen, waarbij kinderen vanaf 12 jaar hier inspraak in mogen hebben. In de praktijk zal dit vooral om vaders gaan, omdat het doorgaans bekend is wanneer er sprake is van eiceldonatie, en verrassingen hier dus niet snel voor zullen komen.

175 Daarnaast is het in Nederland veel makkelijker voor lesbische stellen om het ouderschap te regelen dan voor homoseksuele koppels. Een vrouwelijke partner van een moeder, de meemoeder, kan als de biologische moeder dat wilt bij geboorte automatisch de tweede juridische ouder van het kind worden. Het is een stuk gecompliceerder voor een mannelijke partner van een vader, de meevader,
180 om het ouderschap te verkrijgen, ook wanneer er sprake is van een draagmoeder. Dat komt doordat de moeder, nu nog gedefinieerd als de barendende vrouw, altijd automatisch het juridische ouderschap verkrijgt. De meevader moet zodoende altijd door de adoptieprocedure hiervoor.

Door in het ouderschapscontract afspraken hierover vast te leggen,
185 kan na de geboorte het ouderschap toegekend worden op basis van dit document. Dit zou ook betekenen dat wanneer vooraf met de draagmoeder in het ouderschapscontract overeengekomen is dat zij afstand doet van het kind, zij na de geboorte niet alsnog de vaders het ouderschap kan ontzeggen door geen afstand van het kind te doen. Natuurlijk kan in het ouderschapscontract ook worden
190 vastgelegd dat de draagmoeder bijvoorbeeld wel recht op contact met het kind houdt. In uitzonderlijke situaties besluit de rechter, altijd met als voornaamste overweging het belang van het kind.

Conclusie

195 In het Nederlandse familierecht is al veel goed geregeld. Het is echter belangrijk om dit bij te houden, zodat de wetgeving goed aansluit op de hedendaagse realiteit. In dit stuk is de huidige visie van DWARS op het familierecht, en de huidige moeilijkheden en dilemma's hierin, vastgelegd. Banden van vriendschap, liefde, en familie zijn het cement van de samenleving. Het goed regelen hiervan ligt aan de

200 basis van een goed functionerende maatschappij. Zo zijn alle vormen van liefde toegankelijk voor iedereen!